ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆ
CIVIL YOUTH CENTER

ԴԻՏՈՐԴՆԵՐԻ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐ
«Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն» հասարակական կազմակերպություն

Ք. Իջևան
Հաստատված է 10 ապրիլի, 2026թ.

1. Ընդհանուր դրույթներ

Սույն վարքագծի կանոնները սահմանում են «Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն» հասարակական կազմակերպության (այսուհետ՝ Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ) կողմից հավատարմագրվող դիտորդների գործունեության, վարքագծի և էթիկական չափանիշների շրջանակը՝ Հայաստանի Հանրապետության ընտրական գործընթացների դիտարկման ընթացքում։

Փաստաթուղթը մշակված է Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի (այսուհետ՝ Օրենսգիրք), ինչպես նաև միջազգային ընտրական դիտարկման սկզբունքների, մասնավորապես՝ ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ (OSCE/ODIHR) դիտորդների վարքագծի կանոնների հիման վրա։

Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ն և նրա դիտորդները պարտավոր են սույն կանոնները պահպանել հավատարմագրման դիմումը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով ներկայացնելու պահից մինչև դիտորդական առաքելության ավարտը։

2. Դիտորդական չեզոքություն

Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ն և նրա դիտորդները պարտավոր են պահպանել քաղաքական չեզոքություն՝ համաձայն Օրենսգրքի պահանջների։

Կազմակերպությունը և նրա դիտորդները չեն կազմակերպում և չեն իրականացնում քարոզչություն կամ հակաքարոզչություն, չեն արտահայտում կանխակալ կամ կողմնակալ դիրքորոշումներ և չեն դրսևորում նախապատվելի վերաբերմունք որևէ թեկնածուի, ընտրություններին մասնակցող կուսակցության կամ կուսակցությունների դաշինքի նկատմամբ։

Դիտորդական չեզոքության պահանջը տարածվում է նաև Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ն ներկայացնելու լիազորություն ունեցող անձանց, ինչպես նաև կառավարման մարմինների անդամների վրա (բացառությամբ ժողովի անդամների)։

Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ն ապահովում է, որ իր բոլոր դիտորդները նախապես ստորագրեն չեզոքության և վարքագծի կանոնների պահպանման պարտավորություն:

Սույն պահանջների խախտման դեպքում կազմակերպության հավատարմագրումը կարող է ճանաչվել ուժը կորցրած՝ Օրենսգրքով սահմանված կարգով:

3. Դիտորդների կարգավիճակն ու պարտականությունները

Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ի դիտորդները գործում են որպես անկախ և չեզոք դիտորդներ և պարտավոր են պահպանել Օրենսգրքի պահանջները:

Դիտորդները պարտավոր են՝

- գրանցվել ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում՝ նիստերին և քվեարկության ընթացքում ներկա գտնվելու համար,
- կրել Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից տրամադրված սահմանված նմուշի վկայականը՝ տեսանելի ձևով,
- պահպանել քաղաքավարի, զուսպ և պրոֆեսիոնալ վարքագիծ:

Դիտորդները պարտավոր են լինել անկողմնակալ և չեզոք՝ չարտահայտելով կանխակալ կամ կողմնակալ դիրքորոշում որևէ քաղաքական ուժի նկատմամբ:

Դիտորդները իրավունք չունեն միջամտելու ընտրական հանձնաժողովների աշխատանքներին, ներառյալ՝ հանձնաժողովի անդամներին ցուցումներ տալը կամ նրանց գործողությունների վրա ազդեցություն գործադրելը:

4. Դիտորդների իրավունքները

Օրենսգրքին համապատասխան Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ի դիտորդներն իրավունք ունեն՝

- ներկա գտնվել ընտրական հանձնաժողովների նիստերին, իսկ քվեարկության ընթացքում՝ նաև քվեարկության սենյակում,
- հետևել քվեաթերթիկների և ինքնասոսնձվող դրոշմանիշերի տպագրման, փոխադրման, պահպանման և հաշվարկման գործընթացներին՝ ԿԸՀ սահմանած կարգով,
- ծանոթանալ ընտրական փաստաթղթերին և կատարել քաղվածքներ կամ ստանալ պատճեններ՝ օրենքով սահմանված սահմանափակումներով,
- տեղամասային կենտրոնում, հանձնաժողովի ներկայացուցչի ներկայությամբ, ծանոթանալ համապատասխան փաստաթղթերին՝ չխաթարելով ընտրական գործընթացը,
- ազատ տեղաշարժվել քվեարկության սենյակում՝ դիտարկման նպատակով,
- լուսանկարել և տեսանկարահանել ընտրական գործընթացը՝ պահպանելով քվեարկության գաղտնիությունը,

- դիմել ընտրական հանձնաժողովին՝ իրենց դիտարկումները համապատասխան գրանցամատյանում արձանագրելու նպատակով,
- հրապարակայնորեն արտահայտել կարծիք ընտրությունների կազմակերպման և անցկացման վերաբերյալ՝ պահպանելով չեզոքության սկզբունքը։

Լուսանկարումը և տեսանկարահանումը չեն կարող ուղղված լինել ընտրողների նույնականացմանը կամ ընտրողների ցուցակների և քվեարկության կտրոնների տվյալների արձանագրմանը։ Քաղվածքներ կատարել կամ լուսանկարել քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակները և քվեարկության կտրոնները արգելվում է։

5. Վարքագիծ ընտրական գործընթացի ընթացքում

Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ի դիտորդները պարտավոր են իրենց գործունեությունը կազմակերպել այնպես, որ չխաթարեն ընտրական հանձնաժողովների բնականոն աշխատանքը և քվեարկության ընթացքը։

Դիտորդներին արգելվում է՝

- իրականացնել քարոզչություն,
- միջամտել ընտրական գործընթացին,
- ազդեցություն գործադրել ընտրողների կամ հանձնաժողովի անդամների վրա։

Դիտորդի կողմից Օրենսգրքի պահանջների խախտման դեպքում ընտրական հանձնաժողովի նախագահը կարող է նրան հեռացնել տեղամասից կամ նիստից՝ հանձնաժողովի անդամների ընդհանուր թվի առնվազն երկու երրորդի ձայներով ընդունված որոշմամբ։

6. Խախտումների արձագանքման կարգը

Դիտորդները պարտավոր են արձանագրել խախտումները փաստերի հիման վրա և չմիջամտել դրանց ուղղակիորեն։

Դիտորդները կարող են իրենց դիտարկումները ներկայացնել ընտրական հանձնաժողովին և դիմել դրանց գրանցման համար։

Բոլոր դեպքերում դիտորդները պարտավոր են անհապաղ հաղորդել արձանագրված խախտումները Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ի համակարգողներին։

7. Հաղորդակցություն և հանրային հայտարարություններ

Դիտորդները կարող են հաղորդակցվել ԶԼՄ-ների հետ և հրապարակայնորեն արտահայտել կարծիք՝ ընտրությունների կազմակերպման և անցկացման վերաբերյալ՝ պահպանելով չեզոքության, օբյեկտիվության և փաստերի վրա հիմնված լինելու սկզբունքները։

Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ի անունից պաշտոնական դիրքորոշումները ներկայացվում են միայն լիազորված ներկայացուցիչների կողմից։

8. Սոցիալական մեդիայի օգտագործում

Դիտորդները պարտավոր են սոցիալական մեդիայում պահպանել չեզոքություն և զերծ մնալ այնպիսի հրապարակումներից, որոնք կարող են խաթարել ընտրական գործընթացի վստահելիությունը կամ խախտել քվեարկության գաղտնիությունը։

9. Գաղտնիություն և տվյալների պաշտպանություն

Դիտորդները պարտավոր են ապահովել անձնական տվյալների պաշտպանությունը և պահպանել իրենց գործունեության ընթացքում ստացված տեղեկատվության գաղտնիությունը՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով։

10. Դիտորդների լիազորությունների տևողությունը

Դիտորդների լիազորությունները դադարում են ընտրությունների արդյունքների պաշտոնական հրապարակումից հետո ութերորդ օրը, եթե արդյունքները դատարան չեն բողոքարկվել։

Դատական բողոքարկման դեպքում լիազորությունները ավարտվում են դատական ակտի հրապարակման օրվա հաջորդ օրը, եթե չի նշանակվել ընտրության երկրորդ փուլ կամ վերաքվեարկություն։

Երկրորդ փուլի կամ վերաքվեարկության դեպքում դիտորդների կրկին հավատարմագրում չի պահանջվում։

11. Պատասխանատվություն

Սույն կանոնների և Օրենսգրքի պահանջների խախտումը կարող է հանգեցնել դիտորդի լիազորությունների դադարեցման, ինչպես նաև Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ի հավատարմագրման ուժը կորցրած ճանաչման։

12. Միջազգային չափանիշներ

Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ն իր դիտորդական առաքելությունն իրականացնում է նաև միջազգային չափանիշներին համապատասխան, մասնավորապես՝ առաջնորդվելով ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ (OSCE/ODIHR) «Դիտորդների վարքագծի կանոններով» և ընտրական դիտարկման միջազգային լավագույն փորձով։

13. Դիտորդների պատրաստվածություն և ուսուցում

Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ն հաստատում է, որ իր կողմից հավատարմագրման ներկայացվող դիտորդների համար ընդունված են սույն վարքագծի կանոնները, որոնք պարտադիր են բոլոր դիտորդների համար:

Կազմակերպությունը նաև հավաստում է, որ հավատարմագրման ներկայացվող բոլոր դիտորդները նախապես մասնակցել են համապատասխան ուսուցման, որը ներառում է Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսդրության, ընտրական գործընթացների, դիտորդների իրավունքների և պարտականությունների, ինչպես նաև սույն վարքագծի կանոնների մանրամասն ներկայացում:

Ուսուցման շրջանակում դիտորդներին տրամադրվել են անհրաժեշտ գիտելիքներ և գործնական հմտություններ՝ ընտրական գործընթացի արդյունավետ, անկողմնակալ և օրենսդրությանը համապատասխան դիտարկում իրականացնելու համար:

Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ն ապահովում է, որ իր կողմից ներգրավված դիտորդները լիարժեք պատկերացում ունեն իրենց լիազորությունների, սահմանափակումների և պատասխանատվության վերաբերյալ և պատրաստ են իրականացնել դիտորդական առաքելությունը բարձր պրոֆեսիոնալ և էթիկական չափանիշներին համապատասխան:

14. Եզրափակիչ դրույթներ

Սույն վարքագծի կանոնները պարտադիր են Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ի կողմից հավատարմագրվող բոլոր դիտորդների համար:

Դիտորդները պարտավոր են նախապես ծանոթանալ սույն փաստաթղթին և իրենց գործունեությունը իրականացնել դրանում սահմանված սկզբունքներին համապատասխան:

Քաղաքացիական երիտասարդական կենտրոն ՀԿ-ն ապահովում է դիտորդների համապատասխան պատրաստվածությունը՝ բարձր որակի և վստահելի դիտորդական առաքելություն իրականացնելու նպատակով: